

Sygn. akt V CSK 334/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych
w W.

przeciwko M.-R. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
w likwidacji w J.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 kwietnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 8 kwietnia 2010 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz
pozwaney kwotę 3600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w W. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 12 listopada 2009 r., którym oddalone zostało powództwo skierowane przeciwko M.-R. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w J. w likwidacji o zapłatę kwoty 136128,41 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 4 września 2008 r. oraz kwoty 180661,98 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Za podstawę rozstrzygnięcia przyjęte zostały następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

Wyłącznym przedmiotem działalności pozwanej Spółki od czasu jej powstania w 1995 r. było świadczenie usług transportowych w zakresie przewozów pracowników do dwóch kopalń. Redukcja zatrudnienia w kopalniach spowodowała zmniejszenie zapotrzebowania na świadczone przez pozwaną usługi, a to skutkowało systematycznym pogarszaniem się jej sytuacji finansowej. Do dalszego załamania się prowadzonej działalności doprowadził wzrost cen paliw i brak możliwości podwyższenia ceny za świadczone usługi, a niedostatek kapitału wykluczał zmianę profilu działalności. W toku postępowania upadłościowego stwierdzone zostało, że pozwana nie posiada środków na pokrycie jego kosztów, co było podstawą umorzenia tego postępowania postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2000 r. Zbycie posiadanych pojazdów zezwoliło na wypłatę wynagrodzeń pracownikom i częściowe zaspokojenie jednego wierzyciela. Jeszcze przez okres trzech miesięcy po umorzeniu postępowania upadłościowego Spółka usiłowała prowadzić działalność, ale zmuszona została do jej zakończenia, od tej pory nie zatrudnia pracowników i faktycznie nie prowadzi działalności. W dalszym ciągu figuruje w rejestrze handlowym, wobec braku środków na przeniesienie rejestracji do Krajowego Rejestru Sądowego. Powód uwzględnił wniosek pozwanej i przekazał jej w okresie od 16 sierpnia 1999 r. do 20 stycznia 2000 r. kwotę 136128,41 zł na wynagrodzenia dla 38 pracowników. Na żądanie powoda likwidator pozwanej szczegółowo przedstawił sytuację Spółki, wskazującą, że nie ma środków na zapłatę zadłużenia.

Sąd Apelacyjny uznał, że dokonana przez Sąd Okręgowy ocena niemożności zwrotu wypłaconych kwot i istnienia podstaw do odstąpienia od dochodzenia ich zwrotu, stosownie do art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 85 ze zm., dalej – o.r.p.n.p.) nie wymaga rozważań, ponieważ roszczenie powoda, wbrew odmiennemu stanowisku tego Sądu, uległo przedawnieniu. Sąd drugiej instancji stwierdził, że przewidziane art. 10 ust. 1 o.r.p.n.p. przejście z mocy prawa na Fundusz roszczenia wobec pracodawcy lub masy upadłości o zwrot wypłaconych świadczeń stanowi ustawowy przelew wierzytelności, które przysługiwały pracownikom wobec pracodawcy. Znajduje tu zastosowanie art. 518 § 1 k.c., traktujący o instytucji podstawienia, której istotą jest wstąpienie osoby trzeciej, która spłaciła wierzyciela, w jego prawa. Konsekwencją tego jest uznanie, że nabyta przez spłacenie pracowników wierzytelność jest tą samą wierzytelnością, jaką mieli pracownicy względem pracodawcy, ponieważ Fundusz spłacił dług jedynie formalnie własny, a materialnie cudzy, obciążający pracodawcę, stosownie do art. 13, art. 18^{3c}, art. 29, art. 78 i nast., art. 84 i nast. k.p. Przemawia to za przyjęciem, że pracodawca nie może być w gorszej sytuacji, niż wówczas, gdyby został pozwany przez pracowników. Przejmowana przez Fundusz wierzytelność przechodzi na niego wraz ze wszystkimi ograniczeniami wynikającymi z biegu przedawnienia, na co wskazuje, stosowany w drodze analogii, art. 513 § 1 k.c. Wobec tego o terminie przedawnienia roszczeń zwrotnych Funduszu decyduje art. 291 § 1 k.p., a skoro wypłata środków dokonana została najpóźniej w pierwszym kwartale 2000 r., to wniesienie pozwu w dniu 22 września 2008 r. dokonane było po upływie tego terminu.

Powód oparł skargę kasacyjną na podstawie przewidzianej art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., zarzucając, że zaskarżony wyrok jest następstwem niewłaściwego zastosowania i wykładni art. 518 § 1 k.c. oraz art. 513 k.c. w związku z art. 10 ust. 1 o.r.p.n.p., polegającego na przyjęciu, że o przedawnieniu roszczenia zwrotnego Funduszu w stosunku do pracodawcy decyduje art. 291 § 1 k.p. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji oraz uwzględnienia powództwa, ewentualnie uchylenia tych wyroków i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, biorąc pod rozwagę z urzędu nieważność postępowania. Granice rozpoznania sprawy wyznaczają wyłącznie zarzuty naruszenia prawa podniesione w skardze kasacyjnej, w ramach jej podstaw, objętych art. 398³ § 1 k.p.c. Z uwagi na to, że skarżący nie powołał zarzutów naruszenia przepisów postępowania, to przyjęte przez Sąd Apelacyjny ustalenia faktyczne, poczynione przez Sąd Okręgowy, stanowią wiążącą podstawę (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Dochodzone przez powoda roszczenie obejmuje żądanie zwrotu świadczeń pracowniczych wypłaconych ze środków Funduszu, przewidziane art. 10 ust. 1 ustawy z 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (tj. Dz. U. z 2002 r. Nr 9, poz. 85) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 czerwca 1995 r. o zmianie ustawy o ochronie świadczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 87, poz. 435), która weszła w życie z dniem 12 sierpnia 1995 r. Przepis ten stanowi, że dokonanie wypłaty świadczeń pracowniczych ze środków przekazanych przez Fundusz powoduje przejście z mocy prawa na Fundusz roszczenia wobec pracodawcy lub masy upadłości o zwrot wypłaconych świadczeń. Analogiczne uregulowanie zawarte zostało w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 158, poz. 1121 ze zm.). W powołanym uregulowaniu przyjęta została konstrukcja subrogacji ustawowej, o jakiej mowa w art. 518 § 1 pkt 4 k.c. Na taką wykładnię art. 10 ust. 1 o.r.p.n.p. wskazuje orzecznictwo, podkreślając że określone zostały w jego hipotezie zarówno podmiotowa, jak i przedmiotowa strona ustawowej cesji. Z mocy ustawy dochodzi do nabycia wobec niewypłacalnego pracodawcy albo jego masy upadłości, wypłaconych pracownikom świadczeń. Fundusz, wypłacając te świadczenia, wstępuje w miejsce wierzycieli - pracowników dłużnika, w zakresie zaspokojonych wierzytelności, co odpowiada art. 518 § 4 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CSK 102/08, niepubl.; postanowienie z dnia 10 grudnia 2009 r., III CZP 109/09, niepubl.; wyrok z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 506/09, niepubl.). Pogląd ten akceptuje Sąd Najwyższy w rozpoznawanej

sprawie, ponieważ dochodzone roszczenie stanowi spłacony przez Fundusz dług niewypłacalnego pracodawcy, do czego zobowiązywały go przepisy ustawy z dnia 28 grudnia 1993 r., będące przepisami szczególnymi w rozumieniu art. 518 § 1 pkt 4 k.c. Nabycie drogą ustawowej cesji roszczenia przeciwko dłużnikowi spłaconego wierzyciela oznacza, że doszło do podmiotowej zmiany po stronie uprawnionego do żądania zapłaty, czyli podstawienia Funduszu w miejsce pracowników. Nie dochodzi natomiast do zmiany samego roszczenia (wierzytelności), które zachowuje swoje dotychczasowe właściwości - takie, jakie miało, gdy przysługiwało zaspokojonemu wierzycielowi, dotyczy to także przedawnienia. Takie stanowisko wyrażone zostało w orzecznictwie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1985 r., III CRN 148/85, OSNC 1986/3/34; z dnia 18 maja 2004 r., IV CK 340/03, niepubl.; z dnia 18 listopada 2005 r. IV CK 203/05, niepubl.; dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 166/09, niepubl.) i znajduje również zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Subrogacja ustawowa jest formą sukcesji pod tytułem szczególnym wierzytelności określonej zakresem spłaty, dokonanej przez nabywcę i z racji podobieństwa do cesji wierzytelności, do oceny skutków wstąpienia w prawa wierzyciela mają zastosowanie przepisy o przelewie wierzytelności, w tym również art. 513 k.c. U podstaw świadczenia Funduszu leży stosunek pracy, który łączył wierzycieli z dłużnikiem, zobowiązanym do wypłacenia wynagrodzeń w oparciu o art. 29, art. 13 i art. 78 k.p., na co wprost wskazują przepisy art. 2 i art. 5 o.r.p.n.p. Charakter wierzytelności nabytej przez Fundusz określony został w art. 1 o.r.p.n.p. jako roszczenie pracownicze, a zakres zaspokojenia go w art. 6 do art. 9 o.r.p.n.p. Wykładnia językowa użytych w tej ustawie zwrotów, jej cel oraz analiza rodzaju świadczeń wymienionych w art. 6 skłania do przyjęcia, że są to roszczenia związane ze stosunkiem pracy. Pobranie z należnych pracownikom świadczeń zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych i składek na ubezpieczenie społeczne (art. 9 ust. 2 o.r.p.n.p.) nie stanowi o innym niż pracowniczy charakterze wypłaconych świadczeń. Zapłata tych zobowiązań pracowników dokonywana jest z ich wynagrodzeń za pracę, a pracodawca pełni jedynie rolę płatnika (art. 31 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych – tj. Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 oraz art. 17 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych – Dz. U. Nr 137, poz. 887,

obie w brzmieniu obowiązującym w okresie przekazywania środków). Objęte art. 6 ust. 2 pkt 4 o.r.p.n.p. składki na ubezpieczenia społeczne należne od pracodawców, przewidziane ustawą z dnia 13 października 1998 r., (art. 16 ust. 1, 2, 3) dotyczą ubezpieczenia społecznego pracowników i prowadzą do uzyskania przez nich ochrony ubezpieczeniowej. W relacji pracodawca-płatnik składek i pracownik-ubezpieczony, ten drugi jako uprawniony miał prawo do żądania spełnienia tego obowiązku przez pracodawcę, ponieważ obowiązek ten związany jest ze stosunkiem pracy i kreuje jego uprawnienie do świadczeń objętych ochroną ubezpieczeniową. W ramach tego powiązania nie dochodzi do powstania innego stosunku prawnego, a poza jego zakresem pozostaje obowiązek pracodawcy względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Z tych też względów wymienione składki zaliczone zostały powołanym uregulowaniem do roszczeń pracowniczych. Podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 10 ust. 2 o.r.p.n.p. roszczenia Funduszu przy dochodzeniu zwrotu wypłaconych świadczeń korzystają z takiej samej ochrony prawnej, jaką odrębne przepisy przewidują dla należności za pracę. Łączyć to należy z kolejnością zaspokajania w drodze egzekucji sądowej (art. 1025 § 1 pkt 3 i 6 k.p.c.), w ramach postępowania upadłościowego (art. 204 § 1 pkt 1 pr. upadł., art. 342 ust. 1 pkt 2 pr. upadł. i napr.), co wskazane zostało w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2008 r., III CZP 28/08, OSNC 2009/6/84 i w wyroku z dnia 28 sierpnia 2008 r. III CSK 102/08, niepubl., czy też z obowiązkiem ponoszenia opłat sądowych (art. 96 ust. 1 pkt 4 u.k.s.c.). Tożsamość przedmiotowa roszczenia dochodzonego przez Fundusz na podstawie art. 10 ust. 1 o.r.p.n.p., nabytej z mocy ustawy wierzycelności pracownika, wynikającej ze stosunku pracy, w zakresie dokonanego zaspokojenia, wskazuje na to, że również dla oceny przedawnienia zastosowanie znajduje art. 291 § 1 k.p. Uregulowanie to odnosi się do roszczeń wynikających ze stosunku pracy oraz związanych ze stosunkiem pracy, jeśli mają podstawę w przepisach prawa pracy, a zatem decyduje również o przedawnieniu omówionego roszczenia Funduszu. Nie zasługuje na podzielenie stanowisko skarżącego, że dochodzone roszczenie ma odszkodowawczy charakter i nie jest związane ze stosunkiem pracy. Nie ma podstaw do uznania, że dokonanie przez Fundusz ustawowo przewidzianej wypłaty świadczeń, również ustawowo określonych stanowi jego szkodę, wywołaną przez pracodawcę. Skarżący nie

podaje z jakim zdarzeniem należałoby wiązać powstanie szkody, zwłaszcza że żądanie wywodzi z ustawowo przyznanego uprawnienia, którego rozmiar określa ustawa. Chybiony jest także zarzut nierozpoznania sprawy w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 459 k.p.c. i art. 476 § 1 k.p.c.), z uwagi na odmienne ukształtowanie stron, wywołane wcześniej omówioną zmianą podmiotową, będącą następstwem zaspokojenia pracownika, który nie jest stroną tego postępowania.

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 2 o.r.p.n.p. zaspokojenie ze środków Funduszu dotyczy jedynie należności głównych, a zatem nie obejmuje odsetek należnych pracownikom za opóźnienie w zapłacie roszczeń pracowniczych. Na ogólnych zasadach (art. 481 § 1 k.c.) przysługują Funduszowi odsetki za opóźnienie ze zwrotem wypłaconych świadczeń i tego roszczenia dotyczy druga z dochodzonych kwot. Podniesiony przez pozwaną zarzut przedawnienia tej wierzytelności należało ocenić na gruncie art. 118 k.c., dotyczącego roszczeń o świadczenia okresowe, który przewiduje dla nich trzyletni termin. Nie zostało zakwestionowane ustalenie wymagalności wypłaconych świadczeń, które podlegały zwrotowi - na pierwszy kwartał 2000 r. - a zatem wniesienie pozwu w dniu 22 września 2008 r. wskazuje na to, że i to roszczenie uległo przedawnieniu.

Z powyższych względów skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ zaskarżony wyrok, mimo częściowo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu. Na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. skarga kasacyjna podlegała oddaleniu.